

معرفی کتاب

حسین رفیعی

نخستین زندگینامه استالین، بر پایه اسناد و پرونده‌های مخفی روسیه*

در مجلس عوام بریتانیا گفت: «این از بخت بلند روسیه بود که در سال‌هایی که سخت‌ترین آزمون‌ها را پشت سر می‌گذاشت، یک رهبر نظامی مقتدر و نابغه‌ای چون استالین بر کشور حکومت می‌کرد.»

تاکنون هزاران کتاب در مورد استالین و دوران حکومت او و جامعه شوروی نوشته شده، ولی به نظر می‌رسد که هنوز این پدیده‌ی نیاز به کندوکاو و پژوهش بیشتری دارد. نویسنده این کتاب، راژینسکی که در خانواده‌ای فرهیخته و یهودی تربیت شده که همیشه ناقد استالین بوده‌اند، سعی کرده در نوشته‌اش کینه خود نسبت به استالین را دخالت ندهد. او که تاریخ‌نویسی حرفه‌ای، نماینده‌ی نویسی متبحر و یک شخصیت تلویزیونی محبوب در روسیه است، به آرشیوهای محرمانه شوروی سابق - البته نه همه آنها - دسترسی داشته و با همین امکانات خود توانسته بعضی از نقاط تاریک و مرموز استالین را روشن کند، به همین دلیل این کتاب از دیگر کتاب‌هایی که در این مورد نوشته شده شاخص‌تر است. با توجه به محتویات این کتاب، می‌توان به ویژگی‌هایی از استالین دست یافت که مارا در درک و شناخت این دیکتاتور مرموز آرمانگرا، کمک کند. نویسنده برای تدوین این کتاب از چهار آرشیو استفاده کرده است:

۱- آرشیو رئیس‌جمهور که در زمان گورباچف تشکیل شد و تمامی اسناد و ارگان‌های مهم حزب و آرشیو شخصی

داشت دیگر دیر شده بود و فروپاشی به مرحله برگشت‌ناپذیر رسیده بود. امروز عده‌ای به ناحق گورباچف را «خائن به سوسیالیسم» می‌نامند و پس از بیست سال که از فروپاشی شوروی می‌گذرد؛ در روسیه و در جهان، هنوز کسانی هستند که آرزوی حکومت دوران استالین را دارند و حاضرند آزادی‌های دوران یلتسین را با تأمین نیازهای مادی جامعه برزنف معاوضه کنند.

وینستون چرچیل، دولتمرد معروف بریتانیا در مورد استالین گفته است: «استالین روی همه ما تأثیری بسیار شگرف می‌گذاشت... وقتی وارد سالن کنفرانس در بالتامی شد همه حاضران، گویی به آنها فرمان داده شده بود، از جا بلند می‌شدند و خبردار می‌ایستادند.» چرچیل در ۱۹۵۹ - هشتادمین سال تولد استالین -

تاریخ‌نگاران و تحلیل‌گران جهان همگی بر این باورند که استالین مناقشه‌انگیزترین، مرموزترین، پیچیده‌ترین و بحث‌برانگیزترین دولتمرد قرن بیستم است. او سی سال بر یک امپراتوری قدرتمند قرن بیستم رهبری متمرکز داشته، در این دوران پیروز جنگ جهانی دوم بوده، پیشرفت‌های صنعتی و کشاورزی تحسین‌برانگیزی را برای شوروی محقق ساخته است، بمب اتمی و بمب هیدروژنی ساخته و در بسیاری از زمینه‌ها، پیشرفت‌های سیصدساله اروپای پیشرفته را در این سی سال محقق کرده است. در عین حال بیشترین کشتار از فرهیختگان، کادرهای حزبی، کارگران، کمونیست‌های دیگر کشورها و... را در کارنامه خود دارد.

با وجود کشتارها و خفقان استالینی در شوروی، شوروی کعبه آمال بسیاری از انسان‌های عدالت‌طلب جهان بود و حتی تا زمان فروپاشی در ۱۹۹۱ هم این باور برای بسیاری وجود داشت. به جز آندره ژید فرانسوی در دهه ۱۹۳۰ و مرحوم خلیل ملکی در دهه ۱۳۲۰ (۱۹۴۰)، کسی آینده این ماشین دولتی استالین را پیش‌بینی نکرده بود.

استالین ماشین دولتی‌ای ایجاد کرده بود که خروش‌چف پس از مرگ او در کنگره بیستم حزب (۱۹۵۶) که در اصلاح و تغییر عملکرد این ماشین، توفیق نیافت و با به قدرت رسیدن برزنف، روش و منش استالین ادامه یافت. در دهه ۱۹۸۰ که گورباچف قصد اصلاح

**با وجود کشتارها و خفقان
استالینی در شوروی، شوروی
کعبه آمال بسیاری از انسان‌های
عدالت‌طلب جهان بود و حتی تا
زمان فروپاشی در ۱۹۹۱ هم این
باور برای بسیاری وجود داشت.
به جز آندره ژید فرانسوی در
دهه ۱۹۳۰ و مرحوم خلیل
ملکی در دهه ۱۳۲۰ (۱۹۴۰)،
کسی آینده این ماشین دولتی
استالین را پیش‌بینی نکرده بود**

توسط لنین. در آخر عمر لنین قصد داشت استالین را از مواضع حزبی اش خلع کند که به دلیل بیماری نتوانست.

۴- کشف مستندات که نشان می دهد استالین کشتار و تبعید اعضای کمیته مرکزی، دفتر سیاسی و نهادهای حزبی را شخصاً مدیریت می کرده تا حدی که به تبعید تروتسکی و اعدام بوخارین (معروف ترین تحلیلگر حزب) و... منجر شده است.

۵- ارائه سند همکاری با هیتلر، که نشان می دهد نقض این همکاری توسط هیتلر بوده، نه به خاطر پیوستن استالین به جبهه ضد فاشیسم.

۶- ارائه اسنادی از «خودزنی متهمان» که عمدتاً توسط ماشین بازجویی، سرکوب، خفقان و دستگاه روانی-اداری استالین انجام می شده است.

در پایان باید اشاره کرد این کتاب از ترجمه ای روان برخوردار است.

«نوشته: ادوارد رازینسکی، مترجم: مهوش غلامی، انتشارات اطلاعات، چاپ چهارم، ۱۳۸۷.»

**استالین ماشین دولتی ای
ایجاد کرده بود که خروشچف
پس از مرگ او در کنگره بیستم
حزب (۱۹۵۶) که در اصلاح
و تغییر عملکرد این ماشین،
توفیق نیافت و با به قدرت
رسیدن برژنف، روش و منش
استالین ادامه یافت**

نخستین بار مطرح می شود عبارتند از:

- ۱- ارتباط استالین در دوران پیش از انقلاب با پلیس امنیتی تزار - البته با اطلاع و موافقت لنین - و بازی کردن یک نقش دوگانه انقلابی و جاسوسی.
- ۲- مشارکت در ترور و مصادره های پیش از انقلاب، آن هم با اجازه لنین. البته وجوه تمامی مصادره ها فوری به لنین و حزب انتقال می یافته اند.
- ۳- بر کشیدن استالین به سطوح بالای حزبی

استالین را در مدت ۷۰ سال در بر می گیرد. در همین محل بود که بوریس یلتسین، توافقنامه محرمانه ای را که استالین با آلمان هیتلری امضا کرده بود، کشف کرد.

۲- آرشو مرکز حزب کمونیست شوروی که اغلب اسناد آن مهر «بسیار محرمانه» دارند، نام امروزی این آرشو «مرکز نگهداری و مطالعه اسناد مربوط به تاریخ معاصر روسیه» است.

۳- آرشو دولتی انقلاب اکتبر» که نام امروز آن «آرشو دولتی فدراسیون روسیه» است.

۴- آرشو ک. گ. ب که هنوز هم غیر قابل دسترس است، ولی نویسنده توانسته به بعضی از مدارک آن دسترسی پیدا کند.

افزون بر این چهار آرشو، نویسنده گفت و گوهای ارزشمندی با بعضی از بازمانده های دوران استالین انجام داده که اطلاعات منحصر به فردی را بیان کرده اند.

نکات مهمی که در این کتاب برای